

1 Sarcina probei

1.1 Care sunt regulile privind sarcina probei?

Sarcina probei derivă din „sarcina acuzației”, care este determinată în esență de dispoziția legală pe baza căreia un drept urmează să fie pus în aplicare în fața unei instanțe; în special, este vorba despre un set de fapte care trebuie susținute într-o cauză anume. Codul de procedură civilă prevede obligația fiecărei părți de a-și dovedi afirmațiile prin specificarea probelor relevante – această obligație este cunoscută sub denumirea de „sarcina probei”. Ca regulă generală, toate persoanele care fac o afirmație care este relevantă pentru o cauză anume sunt supuse sarcinii probei.

Toate părțile trebuie să îndeplinească obligațiile aferente sarcinii acuzației și sarcinii probei în concordanță cu afirmațiile acestora. În cazul în care faptele invocate de o parte și probele propuse sunt incomplete, instanța este obligată să aducă acest fapt la cunoștința părții în cauză.

În cazul în care, în procedurile contencioase, instanța consideră că faptele invocate de oricare dintre părți nu au fost dovedite aceasta este obligată să aducă la cunoștința părții respective că trebuie să propună elemente de probă în sprijinul tuturor afirmațiilor și că, în cazul în care partea nu reușește să îndeplinească această obligație, aceasta ar putea să piardă procesul. Cu toate acestea, instanța este obligată să facă acest lucru doar în cursul audierilor în instanță, nu și în cadrul documentelor judiciare trimise părților (de exemplu, într-o citație).

1.2 Există reguli privind exceptarea anumitor fapte de la sarcina probei? În ce situații? Există posibilitatea de a prezenta probe pentru a dovedi că o anumită prezumție legală nu este valabilă?

Nu trebuie prezentate probe pentru fapte care sunt cunoscute în general (și anume, fapte cunoscute de un număr mare de persoane dintr-un anumit loc și la un moment dat) sau care sunt cunoscute de către instanță din activitățile sale, nici pentru legislația publicată sau notificată în Colecția de legi a Republicii Cehia. Instanța se poate informa în legătură cu dreptul străin prin studiu propriu, printr-o declarație din partea Ministerului de Justiție la cererea instanței sau prin intermediul unei expertize, sau prin intermediul unei cereri formulate în conformitate cu tratatele internaționale. Toate aceste fapte pot fi răsturnate prin propunerea de probe.

Pentru anumite categorii de fapte, legea poate prevedea o prezumție. Pot exista prezumții relative care admit probe contrare și, în mod excepțional, prezumții absolute care nu admit probe contrare. În cazul unei prezumții relative, instanța o consideră demonstrată în cazul în care niciuna dintre părți nu propune elemente de probă pentru a răsturna prezumția și, astfel, pentru a demonstra fapte care să susțină contrariul în cadrul procedurii. În cazul anumitor prezumții relative, contrariul poate fi dovedit numai într-un anumit termen legal.

Instanța este obligată să respecte deciziile autorităților competente cu privire la faptul că a fost săvârșită o faptă cu caracter penal, contravențional sau o altă infracțiune administrativă care se pedepsește în conformitate cu reglementări speciale, precum și deciziile cu privire la persoanele care le-au săvârșit. De asemenea, instanța este obligată să respecte deciziile privind statutul personal. Cu toate acestea, instanța nu este obligată să respecte o decizie cu privire la faptul că a fost săvârșită o infracțiune sau o decizie cu privire la persoana care a săvârșit-o în cazul în care decizia a fost luată în cadrul procedurii la fața locului. Nicio altă sentință pronunțată în cadrul unei hotărâri penale sau decizie privind delictul administrativ nu este obligatorie pentru instanță.

Un tip special de prezumție relativă o constituie faptele care susțin că o parte a făcut, în mod direct sau indirect, obiectul discriminării pe motiv de sex, rasă, credință sau alte circumstanțe. Sarcina probei este suportată în consecință de către cealaltă parte, care este obligată să dovedească faptul că partea în cauză nu a făcut obiectul discriminării.

Instrumentele emise de instanțele din Republica Cehă sau de alte autorități de stat în limitele domeniului lor de competență și instrumentele declarate publice prin lege confirmă faptul că acestea constituie reglementări sau declarații ale autorităților care au emis actul (în absența unor dovezi contrare) și, de asemenea, confirmă veridicitatea faptelor atestate sau confirmate în respectivele acte. În cazul în care faptele sunt dovedite prin instrumente publice, sarcina probei revine părții care dorește să conteste autenticitatea unor astfel de instrumente. În schimb, atunci când sunt implicate instrumente private, sarcina probei revine părții care le invocă. În cazul în care o parte își argumentează afirmațiile cu un instrument privat, iar contrapartea contestă autenticitatea sau corectitudinea acestuia, sarcina probei revine părții la litigiu care a propus probele respective și care trebuie ulterior să își argumenteze afirmațiile în alt mod. Ca regulă generală, afirmațiile identice ale părților nu trebuie să fie dovedite, iar instanța le consideră drept constatările sale.

1.3 În ce măsură instanța trebuie să aibă certitudinea cu privire la un fapt pentru a-și întemeia hotărârea pe existența acelui fapt?

În cadrul procedurilor judiciare se aplică principiul evaluării libere a probelor, și anume legea nu prevede limitele precise de determinare a condițiilor în care o instanță trebuie să accepte un fapt ca fiind dovedit sau nu. Codul de procedură civilă prevede că „instanța evaluează probele după propria apreciere, fiecare element de probă separat și toate probele în contextul reciproc al acestora; instanța ia în considerare în mod corespunzător toate elementele care ies la lumină în cadrul procedurilor, inclusiv faptele prezentate de părți”.

Instanța se pronunță pe baza constatărilor sale. Constatările reprezintă o situație cu privire la care nu există îndoieli rezonabile sau legitime.

În general, în cazul în care considerațiile din cadrul evaluării probelor conduc la concluzia că veridicitatea afirmațiilor nu poate fi confirmată sau respinsă, hotărârea va fi în defavoarea părții care avea obligația să dovedească veridicitatea afirmațiilor sale.

2 Strângerea probelor

2.1 Pentru strângerea probelor este întotdeauna necesar ca una dintre părți să facă o cerere în acest sens sau în anumite cazuri judecătorul poate dispune, de asemenea, din proprie inițiativă, strângerea de probe?

În procedurile contencioase, principiul general este acela că instanța strânge doar probele propuse de părți. Cu toate acestea, instanța poate decide să nu fie obținute anumite elemente de probă - de regulă, în cazul în care aceasta consideră faptul în cauză ca fiind dovedit. De asemenea, instanța poate obține alte probe decât cele propuse de părți în cazurile în care trebuie să se stabilească faptele și dacă aceasta rezultă din conținutul dosarului. În cazul în care părțile nu identifică elementele necesare pentru susținerea afirmațiilor acestora, instanța își întemeiază analiza faptelor pe probele care au fost obținute. Instanța poate, de asemenea, să considere afirmațiile identice din partea părților drept constatările sale.

În schimb, în cadrul unei proceduri necontencioase, de exemplu în domeniile în care acțiunea poate fi inițiată din oficiu de către instanță, precum și în anumite alte proceduri, instanța are obligația de a obține, de asemenea, probele necesare pentru stabilirea faptelor, în afara celor propuse de părți.

2.2 În cazul în care cererea uneia dintre părți cu privire la strângerea de probe este aprobată, care sunt etapele următoare?

Instanța obține probele în cursul audierilor. Dacă este posibil, o altă instanță poate fi solicitată să obțină probele sau președintele completului de judecată, cu mandatul completului de judecată, poate să obțină probele în afara audierii (acest lucru depinde, de asemenea, de tipul de probe etc.). Părțile au dreptul să fie prezente atunci când se obțin probe. Rezultatele procedurilor de obținere a probelor trebuie să fie întotdeauna comunicate după audiere. Părțile au dreptul să formuleze observații cu privire la orice element de probă care a fost obținut.

2.3 Care sunt situațiile în care instanța poate respinge cererea uneia dintre părți de strângere de probe?

Instanța este cea care decide cu privire la probele pe care le obține. Decizia instanței de a nu obține anumite probe propuse trebuie să fie justificată în mod corespunzător. În general, instanța nu va obține probe care, în opinia sa, nu pot contribui la clarificarea cauzei (și anume, pentru a împiedica obținerea inutilă de probe) și nici probe care ar necesita cheltuieli disproporționate în raport cu valoarea creanței care face obiectul litigiului sau dacă valoarea acestora nu poate fi stabilită în niciun fel. Pentru ca instanța să evalueze în mod clar ce elemente de probă trebuie obținute, părțile sunt obligate să propună probe specifice, și anume să specifice martorii, indicând numele și alte informații de identificare a acestora, și să precizeze afirmațiile cu privire la care vor depune mărturie martorii propuși; de asemenea, părțile sunt obligate să menționeze documentele justificative sau să precizeze domeniul de aplicare a unui aspect pe care un expert urmează să îl abordeze în cadrul unui aviz al expertului.

2.4 Care sunt diferitele mijloace de probă?

Toate mijloacele care pot fi utilizate pentru a stabili faptele unei cauze pot fi utilizate drept probe. Printre acestea se numără, în special, audierea martorilor, avizele experților, rapoartele și declarațiile autorităților și ale persoanelor fizice și juridice, evidențele notariale și ale executorilor judecătorești și alte instrumente, examinarea și audierea părților.

2.5 Care sunt metodele de obținere de probe de la martori? Acestea diferă de metodele folosite pentru obținerea de probe de la experții martori? Care sunt normele în ceea ce privește depunerea probelor scrise și avizele/rapoartele experților?

Orice persoană fizică care nu este parte la procedură este obligată să apară în instanță dacă este citată și să depună mărturie în calitate de martor. Un martor depune mărturie cu privire la ceea ce a experimentat și a observat. Acesta are obligația de a spune adevărul și de a nu ascunde nimic din ceea ce știe. Martorii pot să refuze să depună mărturie numai în cazurile în care depozițiile lor sunt susceptibile să genereze riscul unei urmăririi penale a acestora sau a persoanelor apropiate acestora; instanța decide dacă motivele pentru a refuza depunerea mărturiei sunt justificate. La începutul unei audieri, trebuie să fie stabilită identitatea martorului împreună cu circumstanțele care ar putea afecta credibilitatea acestuia. Martorii ar trebui, de asemenea, să fie informați cu privire la importanța mărturiilor acestora, cu privire la drepturile și obligațiile lor și la consecințele penale ale mărturiei mincinoase. Președintele completului de judecată cere martorilor să descrie tot ceea ce știu cu privire la obiectul examinării. Judecătorul adresează apoi întrebările necesare în vederea completării și a clarificării mărturiilor lor. De asemenea, pot fi adresate întrebări de către membrii completului de judecată și, cu permisiunea președintelui, de către părți și experți.

Prezentarea de probe prin intermediul experților este diferită, în principal deoarece, în majoritatea cazurilor, experții întocmesc un aviz scris un aviz iar ulterior prezintă, de regulă, observații orale cu privire la acesta. Probele prin intermediul avizului unui expert sunt obținute atunci când este necesar să se evalueze situații care necesită cunoștințe de specialitate. Avizul unui expert este structurat în trei părți: constatarea, în care expertul descrie circumstanțele pe care le-a examinat; avizul, care conține evaluarea expertului (concluziile expertului) și încheierea expertului. De regulă, experții răspund la întrebări specifice definite de instanță, cu excepția cazului în care un aviz face obiectul unor cerințe legale (în special în domeniul dreptului societăților comerciale). Experții sunt numiți de instanță, care îi selectează dintr-un registru al experților și interpreților (ținut de instanțele regionale). Experții au dreptul la o compensație financiară pentru pregătirea evaluărilor sau avizelor lor, dacă acest lucru este prevăzut de legislația relevantă.

Președintele completului de judecată poate obliga o parte sau o altă persoană să se prezinte în fața unui expert, să îi prezinte elementele necesare, să îi furnizeze explicațiile necesare, să facă obiectul unui examen medical sau al unor teste de sânge sau să acționeze ori să se supună unei acțiuni, dacă acest lucru este necesar pentru prezentarea avizului unui expert.

Un aviz al unui expert poate fi prezentat, de asemenea, de o parte la procedură. În cazul în care avizul unui expert prezentat de către o parte la procedură comportă toate elementele statutare și include încheierea expertului în care se precizează faptul că acesta este conștient de consecințele unui aviz al expertului în mod deliberat fals, probele sunt examinate ca și cum acesta ar fi un aviz al expertului solicitat de către instanță. Instanța va permite expertului căruia una dintre părți i-a solicitat un aviz să consulte dosarul sau îi va permite, în alt mod, să se familiarizeze cu informațiile necesare pentru elaborarea avizului său.

Martorii depun mărturie cu privire la fapte pe care aceștia le-au observat în mod direct, în timp ce experții își exprimă opiniile numai în domeniile în care o evaluare a faptelor depinde de cunoștințe de specialitate. Concluziile formulate de un expert nu fac obiectul unei evaluări a instanței în ceea ce privește corectitudinea acestora; instanța evaluează caracterul convingător al avizului în ceea ce privește exhaustivitatea acestuia în raport cu cerințele stabilite, coerența internă și conformitatea cu celelalte probe obținute.

Documentele justificative sunt obținute astfel încât documentul sau o parte a acestuia să fie citit sau conținutul acestuia să fie comunicat în cursul audierii de către președintele completului de judecată. Președintele completului de judecată poate solicita ca o parte care deține un instrument necesar ca probă să prezinte acest instrument sau poate să obțină acest instrument de la o altă instanță, autoritate sau persoană juridică.

2.6 Unele mijloace de probă au o forță probantă mai mare decât celelalte?

Nu există o preferință în ceea ce privește metodele aplicate, deși unele mijloace de probă pot fi aplicate numai după ce obținerea probelor legale devine imposibilă (de regulă, diverse acte în formă scrisă obligatorie – numai atunci când, de exemplu, acestea sunt distruse, probele pot fi obținute prin alte mijloace, de exemplu prin audierea martorilor). În cauzele contencioase, se poate dispune obținerea probelor prin audierea unei părți cu privire la afirmațiile sale numai dacă faptul în discuție nu poate fi dovedit prin alte mijloace (decât prin consimțământul în vederea unei audieri). Prin urmare, alte elemente de probă au prioritate.

2.7 Pentru dovedirea anumitor fapte, sunt obligatorii anumite tipuri de probă?

În unele cazuri, legea poate prevedea probele care trebuie obținute; acestea depind de litigiul specific (de exemplu, în cadrul unor proceduri privind permisiunea de a încheia o căsătorie, ambii logodnici trebuie să fie audiați).

Anumite fapte pot fi probate numai într-un anumit mod, de exemplu o factură sau un cec pot fi emise numai după prezentarea facturii în original, a unei decizii privind rambursarea facturii sau a unui alt instrument; un mandat de executare poate fi executat numai după prezentarea unei decizii executorii sau a titlului executoriu etc.).

Pentru stabilirea anumitor obligații sau drepturi in-rem (în special în ceea ce privește proprietatea), legea impune existența un contract scris – prin urmare, metoda de prezentare a probelor derivă din această cerință.

2.8 Martorii au prin lege obligația de a depune mărturie?

Da, toate persoanele sunt obligate prin lege să se prezinte în fața instanței în calitate de martor dacă sunt citate și să depună mărturie; acestea nu pot fi reprezentate de o altă persoană. Martorii care își îndeplinesc obligația de a depune mărturie au dreptul la o „indemnizație de martor” (rambursarea cheltuielilor monetare și a câștigurilor pierdute).

2.9 În ce cazuri poate un martor refuza să depună mărturie?

Martorii pot refuza să depună mărturie în cazurile în care depozitiile lor ar genera riscul unei urmăriri penale a acestora sau a persoanelor apropiate acestora; instanța decide dacă motivele pentru a refuza depunerea mărturiei sunt justificate. Instanța trebuie să respecte, de asemenea, obligația legală a martorilor de a păstra confidențialitatea informațiilor clasificate protejate printr-o lege specială și alte obligații de confidențialitate prevăzute de lege sau recunoscute de stat (de exemplu, datele specificate în documentația medicală a unui pacient – „secrete medicale”, secrete bancare etc). În aceste cazuri, o persoană poate fi audiată numai dacă a fost exonerată de obligația în cauză de către autoritatea competentă sau de către persoana în interesul căreia există obligația respectivă.

2.10 Persoana care refuză să depună mărturie poate fi sancționată sau obligată să depună mărturie?

Îndeplinirea obligației de martor poate fi executată prin dispunerea ca persoana în cauză să fie adusă în fața instanței de către Poliția Republicii Cehe sau, în cazuri extreme, prin impunerea unei amenzi.

2.11 Există persoane cărora nu li se poate cere să depună mărturie?

În general, nu există categorii de persoane care nu pot fi obligate să depună mărturie; cu toate acestea, există tipuri de fapte cu privire la care anumite persoane nu pot depune mărturie (a se vedea punctul 2.9).

2.12 Care este rolul judecătorului și al părților în audierea unui martor? În ce situații martorul poate fi audiat prin intermediul videoconferinței sau prin alte mijloace tehnice?

Numai un judecător (președintele completului de judecată) are dreptul de a audia un martor și acesta conduce procedura de examinare. Ceilalți membri ai completului și alte părți sau alți experți pot adresa unui martor întrebări suplimentare numai cu acordul președintelui completului de judecată; președintele completului de judecată poate refuza o întrebare specifică care, de exemplu, este o întrebare sugestivă, una destinată să întindă o capcană sau o întrebare care nu este adecvată sau practică.

Utilizarea tehnologiilor moderne (inclusiv a videoconferințelor) care permit realizarea audierii la distanță este permisă în prezent în instanțele care dispun de echipamentele tehnice necesare.

3 Evaluarea probelor

3.1 Când probele nu au fost obținute legal de către una dintre părți, există restricții pentru instanță în ceea ce privește luarea în considerare a acestor probe în formularea hotărârii?

Da. În cazul în care una dintre părți propune, în susținerea afirmațiilor sale, elemente de probă care au fost obținute sau procurate de partea respectivă cu încălcarea legislației cu caracter obligatoriu general, iar obținerea sau procurarea probelor a avut drept consecință o încălcare a drepturilor altor persoane fizice ori juridice, instanța nu va examina astfel de probe din cauza inadmisibilității acestora.

3.2 În calitate de parte într-o cauză, propria mea declarație va conta ca probă?

Instanța poate dispune obținerea elementelor de probă prin audierea părților în cazul în care fapta în discuție nu poate fi dovedită în alt mod și dacă partea care urmează să fie audiată este de acord cu aceasta. Această regulă nu se aplică în cazul procedurilor necontencioase, și anume în cadrul procedurilor care pot fi inițiate de instanță din oficiu (a se vedea punctul 2.1) și în procedurile de divorț sau în procedurile privind dizolvarea, invalidarea sau inexistența unui parteneriat. Doar audierea părților pe care instanța a dispus-o separat ca probă procedurală în vederea dovedirii faptelor pretinse este considerată un mijloc de probă.

4 În conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul privind obținerea de probe, acest stat membru a specificat alte autorități care sunt competente să obțină probe în scopul procedurilor judiciare în materie civilă sau comercială în temeiul regulamentului? În caz afirmativ, în cadrul căror proceduri au competența de a obține probe? Acestea pot doar solicita obținerea de probe sau pot și să contribuie la obținerea de probe pe baza unei cereri din partea unui alt stat membru? A se vedea, de asemenea, notificarea în temeiul articolului 2 alineatul (1) din Regulamentul privind obținerea de probe.

Nu există astfel de organisme în Republica Cehă.

Ultima actualizare: 14/04/2023

Versiunea în limba națională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea națională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.